

Кічурчак Маріанна Василівна**Kichurchak Marianna,**

д-р екон. наук, проф.,

професор кафедри економіки України,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

м. Львів, Україна

ORCID ID 0000-0002-1927-5704

БАНКІВСЬКІ ДЕПОЗИТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ефективне регулювання грошового обігу та забезпечення стабільності гривні тісно пов'язане із залученими у банківську систему грошима домогосподарств, фірм і державних інституцій. Війна, яка триває в Україні від 2014 р., суттєво вплинула на економічне та соціальне становище економічних агентів, поставивши під загрозу їхню здатність заощаджувати та розміщувати тимчасово вільні кошти у комерційних банках на депозитних рахунках. Це зумовило існування низки системних ризиків, які стосуються зниження рівня довіри індивідів та суб'єктів підприємництва до комерційних банків, відтоку коштів з депозитів і постійного тиску на валютний курс. Відповідно, важливо проаналізувати головні тенденції із залучення депозитів у банківську систему України у січні 2022 р. – серпні 2024 р., визначити чинники, які впливають на їх формування, та окреслити перспективи розвитку ринку банківських депозитів.

Серед науковців тривають дискусії щодо основних закономірностей регулювання грошового обігу, особливостей функціонування ринку банківських депозитів та чинників, що впливають на стабільність банківської системи. А. Гальчинським розглянуто фундаментальні методологічні проблеми, що стосуються еволюції чинної системи грошових і валютно-фінансових відносин, їх децентралізації та синергетичної гетерогенізації [1]. Крім того, відомим українським ученим ґрунтовно проаналізовано природу грошей, їх функції та вплив на економічний розвиток [2]. У контексті визначення основних чинників, які впливають на поведінку вкладників на ринку банківських депозитів, показано, що у 2014–2021 рр. залучення депозитів до комерційних банків України мало флюктуаційний характер [3]. З використанням інструментарію економетричного моделювання з'ясовано, що на обережну поведінку домогосподарств щодо розміщення заощаджень у банківській системі України у 2009–2021 рр. впливала низка чинників, серед яких важливими є відсоткові ставки за депозитами та рівень добробуту домогосподарств [4; 5]. Додатково визначено, що в аналізованій період ринок банківських депозитів був асиметричним за регіонами України, що свідчить про відмінності у схильності домогосподарств до заощаджень [6]. Проте виникає потреба у розкритті головних викликів, тенденцій та перспектив розвитку ринку банківських депозитів в Україні після початку повномасштабного вторгнення російської федерації в лютому 2022 р.

Згідно з даними *рис. 1* спостерігається позитивна тенденція до зростання абсолютних обсягів банківських депозитів серед домогосподарств і нефінансових корпорацій України у січні 2022 р. – серпні 2024 р. Загалом, до причин, які не призвели до швидкого відтоку заощаджень із банківської системи України, можна зарахувати набутий досвід Національним банком України (НБУ) у пом'якшенні наслідків впливу світової фінансової кризи 2008–2009 рр. та реформування банківської системи після 2014 р., ефективну комунікацію із вкладниками банків через засоби масової інформації, зміну облікової ставки та підвищення ставок за депозитами, а також збільшення гарантованої суми повернення коштів за депозитами, розміщеними у комерційних банках, які збанкрутували. Додатковими чинниками можна вважати політику НБУ, спрямовану на обмеження обсягів

коштів, які можна зняти з банківських карток в Україні та за кордоном, фіксацію валютного курсу.

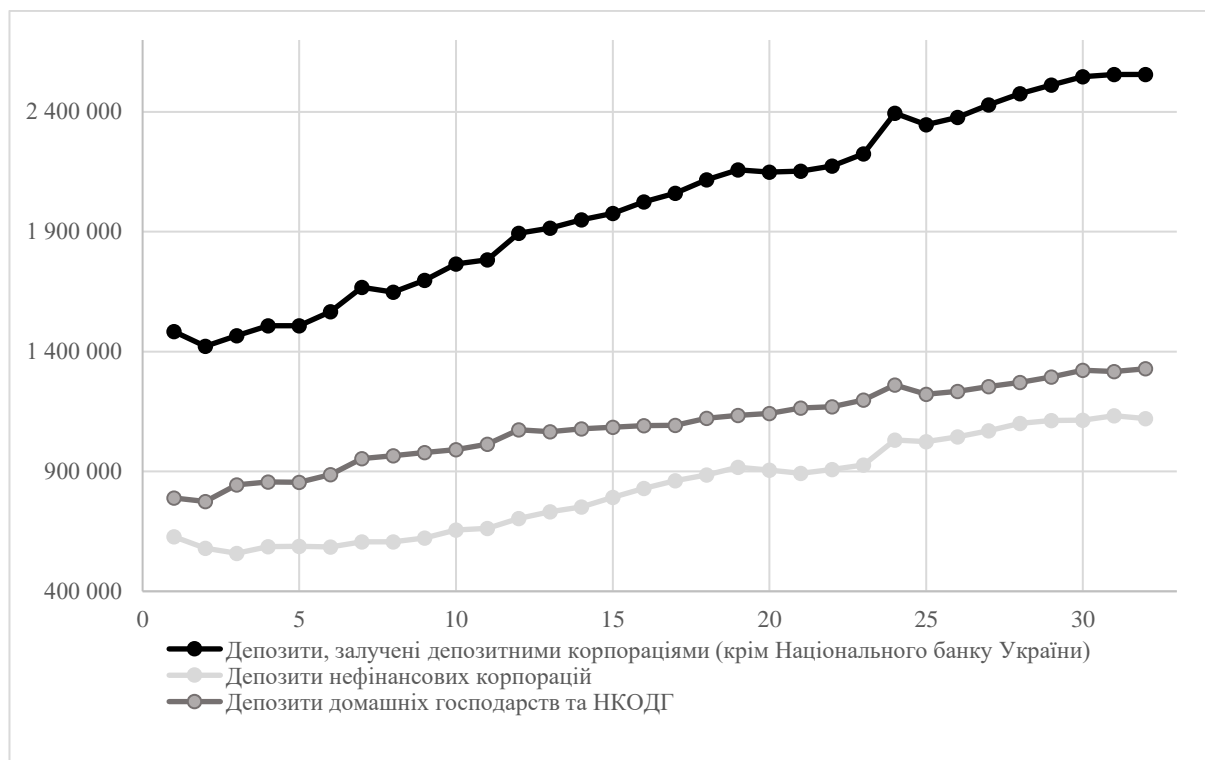

Рис. 1. Динаміка депозитів комерційних банків України у січні 2022 р. – серпні 2024 р.

Джерело: побудовано на основі [7]. * 1 – січень 2022; 2 – лютий 2022; 3 – березень 2022; 4 – квітень 2022; 5 – травень 2022; 6 – червень 2022; 7 – липень 2022; 8 – серпень 2022; 9 – вересень 2022; 10 – жовтень 2022; 11 – листопад 2022; 12 – грудень 2022; 13 – січень 2023; 14 – лютий 2023; 15 – березень 2023; 16 – квітень 2023; 17 – травень 2023; 18 – червень 2023; 19 – липень 2023; 20 – серпень 2023; 21 – вересень 2023; 22 – жовтень 2023; 23 – листопад 2023; 24 – грудень 2023; 25 – січень 2024; 26 – лютий 2024; 27 – березень 2024; 28 – квітень 2024; 29 – травень 2024; 30 – червень 2024; 31 – липень 2024; 32 – серпень 2024.

Водночас реакцією вкладників на війну стала зміна їхньої поведінки щодо структурування депозитів за строками та видами валют. Значна непередбачуваність ситуації в соціальній та економічній сферах України призвела до того, що в аналізований період зросла частка депозитів на вимогу, тоді як скоротилася частка депозитів строком до 1 року, від 1 року до 2 років і більше 2 років. Основою цього стало рішення вкладників швидко перетворювати залучені кошти в готівку та використовувати альтернативні способи збереження гривневих заощаджень від інфляції. У міру адаптації функціонування фірм і домогосподарств до умов воєнного стану ситуація із структурою банківських депозитів у другій половині 2022 р. почала поліпшуватися. Зокрема, поступово, але незначно (до 5 % за аналізований період) зменшилася частка депозитів на вимогу, водночас зросла частка депозитів строком до 1 року [обчислено на основі 7]. Однак поведінка вкладників і надалі залишається достатньо обережною. Поліпшення ситуації з банківськими депозитами в умовах війни в Україні свідчить про ефективність заходів політики НБУ, що забезпечила стабільну роботу комерційних банків.

В Україні за видами валют домінують банківські депозити в національній валюті. Згідно з даними статистики, хоча до червня 2022 р. домогосподарства поступово збільшували частку депозитів в іноземній валюті, у липні 2022 р. – квітні 2023 р. спостерігалось її скорочення, а з травня 2023 р. – знову зростання. Відповідно, вкладники відреагували на безпекову ситуацію в Україні, прагнучи зберегти свої валютні

заощадження та отримати додаткову вигоду від розміщення депозитів у національній валюті.

Отже, ситуація з банківськими депозитами в умовах війни є суперечливою. З одного боку, ефективні рішення НБУ створили сприятливі умови для збереження та залучення банківських депозитів у банківську систему України. З іншого боку, на ринку банківських депозитів існують структурні зміни, спричинені обережною та очікувальною поведінкою домогосподарств і фірм. Головною тенденцією залишається потреба у швидкому доступі до заощаджень. Перспективи розвитку ринку банківських депозитів мають бути орієнтовані на заходи політики, які підвищують довіру до комерційних банків і сприяють залученню тимчасово вільних коштів економічних агентів на депозитні рахунки.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. Гетерогенізація системи грошових відносин: парадигма перспективи. *Вісник Національного банку України*. 2012. № 7. С. 5–6.
2. Гальчинський А. С. Теорія грошей : навч. посіб. Київ : Основи, 2001. 412 с.
3. Kichurchak M. Bank Deposit Activity in Ukraine: Directions and Factors of Development Activation. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2019. № 6(1). P. 145–160. URL: <https://doi.org/10.15549/jeecar.v6i1.275>.
4. Кічурчак М. В. Ринок банківських депозитів домогосподарств в Україні: структурні та регіональні особливості. *Фінанси України*. 2020. № 8. С. 26–41. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.08.026>.
5. Кічурчак М. В. Чинники залучення заощаджень домогосподарств на ринок банківських депозитів України: регіональний вимір. *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 20–25. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/161-3>.
6. Kichurchak M. Structural Changes in the Market of Bank Deposits of Households in Ukraine. *Finanse i Prawo Finansowe*. 2021. Vol. 1. № 29. P. 61–78. URL: <https://doi.org/10.18778/2391-6478.1.29.04>.
7. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>.